

MUSEA, SCHOLEN, ERFGOEDORGANISATIES: SAMEN AAN DE SLAG IN BUURTEN MET ERFGOED

Cultuur en erfgoed, in de eigen buurt, op maat van kinderen en jongeren: dat zijn de ingrediënten van Buurten met Erfgoed. Voeg daarbij: samenwerking en kruisbestuiving, interculturaliteit en structurele verankering, en je hebt het recept voor een duurzaam project. Met lokale musea als gedroomde partner. Museumpeil sprak met enkele basisscholen en musea die samen zo'n traject hebben opgestart: hoe gaat dat in zijn werk? Wat zijn de resultaten?

Tonia Dhaese

Buurten met erfgoed

Buurten met Erfgoed is een educatief erfgoedtraject in Vlaanderen waarin lokale erfgoedpartners - meestal heemkundige kringen, lokale musea, andere vrijwilligersorganisaties - en scholen een jaar samenwerken. Op een publieksmoment aan het eind tonen de leerlingen wat ze gedaan hebben met het erfgoed in hun schoolbuurt. Zij - en ook de leerkrachten zelf! - ontdekken het erfgoed in de buurt. Scholen en erfgoedpartners werken samen om dit erfgoed te integreren in de lespraktijk, binnen en buiten de klas. De kinderen hebben veel inspraak en zijn altijd dolenthousiast.

De eerste trajecten liepen in basisscholen in 2014-2015. Vaak hebben ze een blijvende impact. Elk schooljaar starten er nieuwe trajecten, meestal op initiatief van de lokale erfgoedcel of de gemeentelijke cultuurdienst. De voorbije twee jaren noopte de pandemie tot aanpassing of uitstel van de plannen. Maar niet getreurd: Buurten met Erfgoed is een blijver.

De inhoud en omvang van het traject bepalen scholen in grote mate zelf. Ze worden samen met de erfgoedpartners ondersteund en gecoacht door een stuurgroep met daarin negen organisaties, waarvan de meeste worden gesubsidieerd door de Vlaamse overheid. CANON Cultuurcel en EDO (Educatie voor Duurzame Ontwikkeling) behoren zelf tot die overheid. Andere partners zijn Histories, Herita, Cera, Erfgoedcel Brussel, Mastiek, FARO en Provincie Oost-Vlaanderen.

Na de vele enthousiaste reacties gingen in september 2019 ook projecten in het secundair onderwijs van start. In de basisscholen leren de kinderen het erfgoed in de eigen omgeving zien, zodat ze dat ook later in andere omgevingen en in de grote wereld kunnen. Leren reflecteren op je eigen cultuur en op die van anderen vergroot het culturele bewustzijn, is het idee. Dat is ook het doel van cultuuronderwijs volgens de theorie van Cultuur in de Spiegel (CiS), waarmee de leerkrachten en erfgoedpartners kennismaken op de startdag. Bij de secundaire scholen ligt de focus op een (g)lokale uitdaging en is het project vakoverschrijdend. Daar zoeken de leerlingen oplossingen om in de toekomst met dat thema duurzaam en respectvol om te gaan. Buurten met Erfgoed ademt duurzaamheid!

► In Deurne-Zuid (Deurne is een district van Antwerpen) startten in 2018-2019 twee basisscholen elk een traject Buurten met Erfgoed op: basisschool Andromeda en basisschool Drakenhof. De cultuurantenne van Deurne was de trekker, de organisatie Histories deed de procesbegeleiding. Drie lokale musea deden mee: het VolXmuseum, Luchtvaartmuseum Stampe en Vertongen en het Natuurhistorisch Museum Boekenberg. Alle drie worden ze gerund door vrijwilligers. In Basisschool Andromeda waren Bart Torfs en Davina Van Campenhout de trekkers.

Actief bezoek

Meester Bart: 'We kwamen vier keer samen in de gemeentelijke bibliotheek, met erfgoed aanbieders van Deurne-Zuid. Daar bekeken we wat allemaal onder erfgoed kan vallen. We kozen voor een projectweek in juni met een toonmoment als

'Je kan wél voor een stukje geworteld worden op de plek waar je woont. Dat kan alleen als je ook betrokken raakt bij die plek. Zo wordt het ook hun erfgoed.'

afsluiter. Tijdens die week werkten de kinderen rond een van de vier gekozen thema's. Aan elk thema was een museum of erfgoedorganisatie verbonden. We zochten thema's waarin de kinderen veel interesse hebben en ze mochten zelf het thema kiezen waarmee ze aan de slag wilden. Normaal gezien hebben de juffen en de meesters de wijsheid in pacht, nu was dat omgekeerd: de kinderen kregen veel autonomie. Dat zorgt voor nieuwe leerimpulsen.'

'Ook voor ons als lesgevers is de link met de woonplek van de leerlingen heel interessant. De kinderen vormen een heel diverse groep, hun

historische wortels liggen vaak niet hier. Maar je kan wél voor een stukje geworteld worden op de plek waar je woont. Dat kan alleen als je ook betrokken raakt bij die plek. Zo wordt het ook hun erfgoed.'

Juf Davina: 'In de projectweek gingen we met de klas naar de musea om te kijken waar rond ze konden werken. Het was een heel actief bezoek, met een toffe interactie tussen de kinderen en de museummensen. Daarna gingen de kinderen zelf aan de slag en experimenteerden ze met het erfgoed. Toewerken naar het grote toonmoment was echt een boeiend proces. De kinderen hebben vanuit zichzelf laten zien wat ze kunnen en kennen. Echt knap hoeveel ze hebben gerealiseerd met zo weinig mogelijk hulp van ons. Ze waren zelf ook supergemotiveerd.'

Werelderfgoed

Lydia Borghers, Natuurhistorisch Museum Boekenberg: 'Toen de Cultuurantenne van Deurne ons contacteerde was ik onmiddellijk enthousiast. Kinderen leren kijken naar erfgoed en kinderen van alle nationaliteiten de link tonen tussen erfgoed van hier en erfgoed waarmee zij meer vertrouwd zijn, dat is toch fantastisch? In een groep van 45 leerlingen zijn hier soms wel 15 nationaliteiten vertegenwoordigd!'

'De scholen vroegen me tips en ideeën. Als eerste kennismaking met ons museum en het park heb ik drie "kijkdozen" gemaakt: een met mineralen, een met fossielen en een met prehistorische artefacten. Een kaartspelletje leerde hen het verschil tussen mineralogie, paleontologie en archeologie. Een gedetailleerd plannetje en oude foto's van het park hielpen hen om ons mooie park te ontdekken.'

'Ons museum bevindt zich in een kunstmatig grottencomplex van begin 19de eeuw, dat is ontegensprekelijk Deurns erfgoed. De collectie zelf mag je gerust "werelderfgoed" noemen: de mineralen, fossielen en archeologische artefacten komen van over heel de wereld. Aan kinderen

Op bezoek in een vliegtuigmuseum in je eigen buurt! Kinderen uit Deurnse scholen in Luchtvaartmuseum Stampe en Vertongen

'Aan kinderen ons oudste fossiel tonen en erbij vertellen dat het in Marokko gevonden is, maakt die stoere Marokkaanse jongen zó trots.'

ons oudste fossiel tonen en erbij vertellen dat het in Marokko gevonden is, maakt die stoere Marokkaanse jongen zó trots. Een prachtig stuk agaat aanwijzen dat in Polen gevonden is, doet dat verlegen Poolse meisje glunderen. Als je hen kan vertellen dat het museum niet volledig is zonder die stukken die uit hun land van herkomst komen, dat een stukje van hun erfgoed bij het onze hoort, dan is volgens mij het plaatje Buurten met Erfgoed compleet.'

'Aan het eind van het traject toonden de kinderen op een echte tentoonstelling wat ze hadden gemaakt. De zwemvijver van het park bracht hen op het idee om een eigen filtersysteem voor vijverwater te ontwerpen. Wapenschilden op een brug in het park leidden tot een heuse studie over familiewapens. Ze maakten ook zelf "fossiele" afdrukken en kweekten kristallen.'

'Hoe leuk zou het niet zijn als die zelfgemaakte werkjes nog tijdens de zomer te zien zouden zijn in het museum? Als ons museum nog eens in zee kan gaan met Buurten met Erfgoed, zullen wij

dat zeker overwegen. Misschien ook een ideeetje voor andere musea?'

Walter Verbruggen, voorzitter van het VolXmuseum: 'Ik raad het elke school aan. Het is een fantastische ervaring voor iedereen. Wij hadden onze erfgoedkoffer op voorhand aan de school bezorgd en twee juffen kwamen hier eerst kijken. Daarna ontdekten kinderen van heel diverse origine hier hoe het leven in Deurne vroeger was. Ons museum is trouwens één groot voorbeeld van duurzaam en ecologisch denken. Vroeger leefden mensen gewoon duurzaam: ze werkten samen, herstelden alles zelf en gooiden niets weg. Er was nog geen plastic... Ons erfgoed kan inspireren om de goede dingen van het verleden mee te nemen naar de toekomst. De partners hebben in het traject elkaar leren kennen en blijven contact houden.'

'De continuïteit van het project kan misschien een aandachtspunt zijn? Wanneer een juf of meester van klas verandert, moet een andere

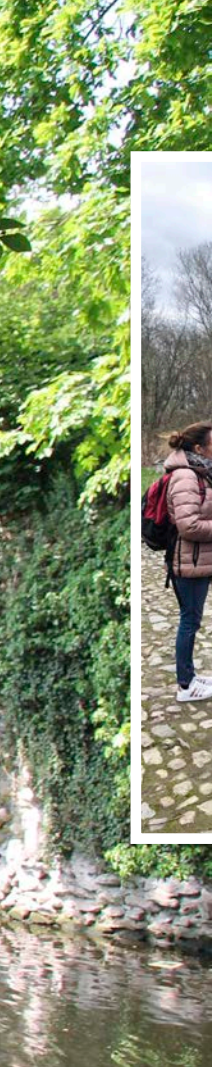
leerkracht alles opnieuw opstarten. Dat is niet altijd evident. En corona heeft natuurlijk voor praktische problemen gezorgd.'

De pandemie strooide inderdaad roet in het eten. Zowel Drakenhof als Andromeda wilde van Buurten met Erfgoed een jaarlijkse traditie maken. Die plannen hebben ze tijdelijk moeten opbergen. Maar het erfgoedproject wordt in beide scholen in september weer opgepikt. In Andromeda zal er voortaan in elke graad projectonderwijs zijn rond lokaal erfgoed.

Schilder-boer Felix

Een traject Buurten met Erfgoed hoeft niet groot te zijn om goed te zijn. In Drogenbos, in de Vlaamse rand rond Brussel, ligt in een oase van groen het FeliXart Museum. Het domein was ooit de tuin van Felix De Boeck, een pionier van de Belgische abstracte kunst. Publiekswerker Chloé Turlotte nam in september 2021 het initiatief om een traject Buurten met Erfgoed op te starten. Het loopt momenteel volop.

Chloé: 'Ik vind Buurten met Erfgoed zo waardevol dat ik er graag met ons museum aan de slag mee wilde gaan. Het is een mooie manier om kinderen kennis te laten maken met het erfgoed in Drogenbos en het erfgoed dat

- ↑ Kinderen uit Drogenbos op bezoek bij 'hun' schilder Felix De Boeck
- Natuurhistorisch Museum Boekenberg bevindt zich in het grottencomplex achter de begroeiende rotswand rechts onderaan. Foto: Jan Vilain
- Aandachtig luisteren in het volksmuseum. Foto: Walter Verbruggen

'Het is zo tof om zien hoe na die twee coronajaren iedereen weer in actie komt en het lokale erfgoed weer levend wordt. Alle puzzelstukjes vallen in elkaar.'

FeliXart te bieden heeft. Ik nam contact op met de Erfgoedcel Pajottenland Zennevallei en zij begeleiden de workshops voor de projectpartners: het museum, de gemeente, de heemkundige kring Sicca Silva (Latijn voor 'Droog bos') en de directeur en de juf van het vierde leerjaar van de Nederlandstalige basisschool. Het traject is een voorbeeldproject in Drogenbos, ik zie het als "learning by doing". Er is alvast een goede dynamiek tussen de partners.'

'Mijn ervaring is dat kunst en erfgoed vaak als twee gescheiden zaken worden beschouwd. Museumcollecties hoeven zeker niet elitair te zijn en ze zijn op zich ook erfgoed. In FeliXart gaan ze hand in hand. En je kan hier ook genieten van de natuur. Felix De Boeck was behalve schilder ook boer. Naast het museum ligt zijn hoeve met moestuintjes en een beschermde boomgaard. De hoeve ging in 2021 open voor het publiek. De link tussen kunst, erfgoed en ecologie ligt hier dus voor de hand.'

Directeur Sergio Servellón: 'Sinds 2005-2006 voert het museum inderdaad een tweesporenbeleid, waarin de persoon van Felix De Boeck centraal staat. We zetten in op een museaal en artistiek luik én op het bredere ecologische en erfgoedverhaal, met de hoeve en boomgaard.'

Met dat verruimde aanbod bereiken we diverse doelgroepen: nationaal, regionaal en lokaal. Met onze laagdrempelige en participatieve projecten is het ook onze ambitie om de verschillende gemeenschappen in Drogenbos, een heel volatiele groep trouwens, bij onze werking te betrekken.'

Schuttersgilde

Chloé: 'Daar sluit Buurten met Erfgoed goed bij aan. We gaan een erfgoedwandeling ontwikkelen rond natuur, onroerend, roerend en immaterieel erfgoed in Drogenbos. De hoeve met boomgaard en de persoon van Felix De Boeck maken daar deel van uit, terwijl het museum vroeger meer als iets apart werd beschouwd. De leerlingen zullen de wandeling maken in september. Daarna kan ze gedownload worden van de website van de gemeente. Ook de Franstalige basisschool is erg geïnteresseerd. Wij zullen hen helpen om het erfgoedproject ook bij hen uit te rollen. De mensen van Sicca Silva hebben contacten met het schuttersgilde van Drogenbos - die al bestaat sinds 1520! - zij willen een demonstratie geven voor de kinderen. Felix De Boeck was er trouwens lid van! Het is zo tof om zien hoe na die twee coronajaren iedereen weer in actie komt en wil samenwerken, en dat het lokale erfgoed weer levend wordt. Alle puzzelstukjes vallen in elkaar.' ◀

▶ Meer info

- <http://www.buurtenmeterfgoed.be/>
- <https://www.vlaanderen.be/publicaties/cultuur-in-de-spiegel-in-het-kort>
- <https://www.volxmuseum.be/>
- <https://museumboekenberg.be/>
- <https://www.stampe.be/>
- <https://felixart.org/>

BEVIEL DIT ARTIKEL U?

Ja? Neem dan een abonnement op MUSEUMPEIL/vakblad voor museummedewerkers in Vlaanderen en Nederland. Het blad verschijnt tweemaal per jaar en kost 24,50 euro.

MEER WETEN?

Op www.museumpeil.eu vindt u alle info.